

ẢNH HƯỞNG CỦA DU LỊCH LÊN VĂN HÓA CỘNG ĐỒNG ĐỊA PHƯƠNG TẠI LÀNG HOA SA ĐÉC, TỈNH ĐỒNG THÁP

Lê Thị Tố Quyên^{1*}, Lý Mỹ Tiên¹, Nguyễn Thị Bé Ba¹,

Nguyễn Thị Huỳnh Phượng¹, Lê Văn Hoài² và Phan Thị Nhí¹

¹Khoa Khoa học Xã hội Nhân văn, Trường Đại học Cần Thơ, Việt Nam

²Trường Du Lịch, Đại học Huế, Việt Nam

*Tác giả liên hệ lttquyen@ctu.edu.vn

Lịch sử bài báo

Ngày nhận: 10/4/2023; Ngày chỉnh sửa: 26/6/2023; Ngày duyệt đăng: 30/8/2023

Tóm tắt

Nghiên cứu này xác định tác động văn hóa của phát triển du lịch đối với cộng đồng địa phương tại Làng hoa Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp, bằng cách sử dụng bảng câu hỏi và phỏng vấn sâu. Theo 120 người được khảo sát và những người được phỏng vấn, kết quả cho thấy sự phát triển du lịch đã mang lại những tác động tích cực và tiêu cực đến văn hóa cho người dân địa phương. Du lịch đã giúp người dân địa phương thêm tự hào về làng nghề truyền thống, bảo tồn các lễ hội, ẩm thực, đa dạng sinh kế, thúc đẩy giao lưu văn hóa trong cộng đồng địa phương, chính quyền hỗ trợ cộng đồng xây dựng làng văn hóa du lịch và bảo tồn các giá trị văn hóa, phát triển cơ sở hạ tầng chung và nâng cao chất lượng cuộc sống, nhà cửa của người dân cũng được quan tâm đầu tư trang trí, sửa chữa sạch đẹp, khang trang hơn. Đồng thời, giúp giải quyết việc làm tăng thêm thu nhập cho người dân tại Làng hoa Sa Đéc,... Tuy nhiên, du lịch đã phá vỡ cấu trúc truyền thống, hay đổi cấu trúc của các gia đình địa phương, xảy ra các sự xung đột và căng thẳng giữa người dân địa phương với du khách, người dân ít khi cơ hội tham gia quy hoạch và quản lý các hoạt động du lịch, vào các thời gian cao điểm thì ùn tắc giao thông, cũng như giá cả hàng hóa dịch vụ tăng lên ngoài sự mong muốn của người dân ở địa phương,...

Từ khóa: Cộng đồng địa phương, Làng hoa Sa Đéc, phát triển du lịch, tác động văn hóa.

DOI: <https://doi.org/10.52714/dthu.13.1.2024.1215>

Trích dẫn: Lê, T. T. Q., Lý, M. T., Nguyễn, T. B. B., Nguyễn, T. H. P., Lê, V. H., & Phan, T. N. (2023). Ảnh hưởng của du lịch lên văn hóa cộng đồng địa phương tại Làng hoa Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp. *Tạp chí Khoa học Đại học Đồng Tháp*, 13(1), 15-23. <https://doi.org/10.52714/dthu.13.1.2024.1215>.

THE IMPACT OF TOURISM ON THE LOCAL COMMUNITY CULTURE IN SA DEC FLOWER VILLAGE, DONG THAP PROVINCE

Le Thi To Quyen^{1*}, Ly My Tien¹, Nguyen Thi Be Ba¹,
Nguyen Thi Huynh¹, Le Van Hoai², and Phan Thi Nhi¹

¹*School of Social Sciences and Humanities, Can Tho University, Vietnam*

²*School of Tourism, Hue University, Vietnam*

*Corresponding author: lttquyen@ctu.edu.vn

Article history

Received: 10/4/2023; Received in revised form: 26/6/2023; Accepted: 30/8/2023

Abstracts

Using questionnaires and in-depth interviews, this study analyzes cultural tourism development impact on Sa Dec flower villagers, Dong Thap province. According to the findings of 120 respondents and interviewees, tourism development holds both beneficial and bad effects on local culture. Tourism has helped local people be more proud of their traditional craft villages by preserving festivals and cuisine, diversity of livelihoods, promoting cultural interactions in the local community, and assisting the community in the construction of a cultural tourism village. Their residences are interested in decorating, fixing, and making them more beautiful and spacious, in addition to maintaining cultural values, building shared infrastructure, and increasing the quality of life. On the contrary, tourism has disrupted or changed the traditional structure of local families, conflicts and tensions arise between locals and tourists; people rarely have the opportunity to participate in the planning and management of tourism activities, at peak times, traffic jams, and traffic jams. The cost of products and services rises beyond what locals expect.

Keywords: *Cultural impact, local community, Sa Dec Flower Village, tourism development.*

1. Đặt vấn đề

Du lịch là một trong những ngành kinh tế tăng trưởng nhanh nhất trên thế giới hiện nay. Ở Việt Nam, sự phát triển của du lịch thời gian qua đã góp phần tích cực vào phát triển kinh tế - xã hội của đất nước nói chung và nhiều địa phương nói riêng. Hoạt động du lịch đã có những tác động góp phần thúc đẩy các hoạt động bảo vệ di tích lịch sử, di sản văn hóa, hoạt động của các làng nghề truyền thống. Tuy nhiên vai trò, hiệu quả nhiều mặt của du lịch thì được rất nhiều người biết đến, nhưng không phải ai cũng nhận thức được những tác động tiêu cực của du lịch đến các mặt như kinh tế, môi trường, văn hóa- xã hội. Đặc biệt là tác động tới đời sống văn hoá của cư dân địa phương - nơi có hoạt động du lịch diễn ra. Bởi lẽ du lịch là một ngành kinh tế tổng hợp mà sự tồn tại và phát triển của nó tác động qua lại với nhiều ngành, nhiều lĩnh vực trong xã hội, trong đó quan hệ giữa du lịch và cộng đồng có tác động với nhau bởi sự tồn tại và phát triển của du lịch gắn liền với cộng đồng. Làng hoa Sa Đéc - làng hoa lớn nhất ở Đồng bằng sông Cửu Long được hình thành trên trăm tuổi. Trước đây chỉ có vài hộ trồng hoa để trang trí dịp Tết, nhưng thấy hoa hợp đất nở đẹp, thế nên dần dần số hộ trồng hoa đã tăng lên và mục đích kinh doanh hoa kiểng được xác định. Ngày nay, vườn hoa đã được đầu tư về cơ sở hạ tầng và đã biết vận dụng tiến bộ khoa học-kỹ thuật. Những yếu tố này đã góp phần tích cực đưa Làng hoa Sa Đéc mở rộng phát triển và bước vào thời kỳ hoàng kim về hoạt động du lịch. Song song với sự phát triển đó thì còn có những tác động tích cực và tác động tiêu cực ảnh hưởng đến văn hóa của người dân tại đây. Do đó, cần phải có những biện pháp phân tích, giải quyết các vấn đề của tác động văn hóa của phát triển du lịch tại Làng hoa Sa Đéc nhằm tạo một hình ảnh tốt đẹp hơn về điểm đến trong cái nhìn của khách du lịch không chỉ trong nước mà còn cả quốc tế.

Sa Đéc là thành phố trực thuộc tỉnh Đồng Tháp vào ngày 14/10/2003 theo Nghị quyết số 113/NQ-CP và được công nhận là đô thị loại II vào ngày 10/2/2018, sớm hơn 2 năm so với dự kiến. Sa Đéc cách Thành phố Hồ Chí Minh 140km về phía Tây Nam với vị trí phía Bắc giáp sông Tiền, phía Nam giáp huyện Châu Thành, phía Đông giáp huyện Cao Lãnh, phía Tây Bắc giáp huyện Lập Vò, phía Tây Nam giáp huyện Lai Vung.

Diện tích của Sa Đéc hiện nay khoảng 5.911ha với dân số khoảng 202.000 người. Các đơn vị hành chính trực thuộc gồm có 6 phường và 3 xã: phường 1, phường 2, phường 3, phường 4, phường An Hòa,

phường Tân Quy Đông, xã Tân Phú Đông, xã Tân Khánh Đông, xã Tân Quy Tây. Hiện nay, nhờ vào vị trí nằm cạnh Sông Tiền cách Thành phố Hồ Chí Minh 140km, Thành phố Cần Thơ khoảng 60km cùng với hệ thống kênh rạch giúp Sa Đéc trở thành nơi tập trung vận chuyển hàng hóa từ Thành phố Hồ Chí Minh về các vùng lân cận. Nhờ vào đó, hệ thống giao thông cũng được sửa chữa, nâng cấp và mở rộng để thuận tiện cho các phương tiện vận tải lớn đến trao đổi hàng hóa. Hơn hết, từ lâu, nơi đây trở thành nơi tập trung lúa gạo lớn của vùng Tây Nam Bộ và là cầu nối giữa hai vùng sản xuất lúa gạo lớn ở Đồng bằng sông Cửu Long đó là cùng Đồng Tháp Mười và Tứ giác Long Xuyên. Đồng Tháp đang tập trung đầu tư phát triển vùng Sa Đéc. Vị trí địa lí của thành phố Sa Đéc tạo điều kiện thuận lợi về mọi mặt cho sự phát triển kinh tế - xã hội, đặc biệt là trong lĩnh vực du lịch. Vị trí gần với các thành phố lớn cũng với hệ thống giao thông thuận lợi giúp du khách dễ dàng tiếp cận với các điểm du lịch của Thành phố.

Làng hoa Sa Đéc có khoảng 3000 hộ dân, đa số họ sống bằng nghề trồng hoa. Làng hoa Sa Đéc nổi tiếng với hàng nghìn giống hoa đua nhau khoe sắc đặc biệt là vào dịp Tết hàng năm như lan, mai vàng, cúc hồng, vạn thọ... và các loại cây kiểng. Hoa hồng vẫn được xem là loài hoa chủ đạo chiếm khoảng 20% diện tích trồng hoa kiểng với trên 200 giống hồng khác nhau. Những vườn hồng nổi tiếng thu hút nhiều du khách như Vườn hồng Tư Tôn, Vườn hồng Hữu Khanh, Vườn hồng Tư Thắng, Vườn hồng Hai Lâm,... Các giống hoa và cây kiểng độc đáo đáng được nhắc đến như “Sứ chân dài” có hình dạng giống cây Bao Báp ở Châu Phi, cây Nhất Mạt Hương, cây phát tài Singapore, dưa hấu Nam Mỹ PeNiNo màu vàng, dưa hấu Nam Mỹ màu tím, giống lúa kiểng màu tím,... Từ đó người dân đã dựa vào các đặc điểm nổi bật của hoa mở các khu homestay như: L'amant Homestay - Marguerite Duras (Nhà Cô Huỳnh Thủy Lê), Maison en Bambou Phong - Le Vent (Ngôi Nhà Tre), Flower & Frog Homestay (Ngôi nhà HoaẾch),... Không dừng lại ở đó, các chủ nhà vườn cũng xây dựng nhiều dịch vụ vui chơi giải trí tại đây đặc biệt là các khu chụp ảnh và các trò chơi dân gian vui nhộn và tổ chức lễ hội hoa Xuân hằng năm.

2. Tổng quan các nghiên cứu

Theo nghiên cứu của Joseph (2005), cho rằng phát triển du lịch ở đồng bằng Okavango có cả tác động tích cực và tiêu cực đến văn hóa xã hội. Một số tác động tích cực đến văn hóa xã hội bao gồm tạo

thu nhập và cơ hội việc làm từ cả các dự án du lịch dựa vào cộng đồng và các công ty safari, phát triển cơ sở hạ tầng như sân bay và đường băng, đường nhựa, khách sạn, nhà nghỉ, cải thiện các dịch vụ xã hội như ngân hàng, y tế, viễn thông và tiếp cận điện năng. Các tác động tiêu cực đến văn hóa xã hội bao gồm du lịch vùng ven, phân biệt chủng tộc, tái định cư các cộng đồng truyền thống, phá vỡ cấu trúc gia đình truyền thống, gia tăng tội phạm, mại dâm... Trái ngược với lý thuyết hiện có, nghiên cứu hiện tại cho thấy rằng cả những người có và không phụ thuộc kinh tế vào ngành du lịch đều cảm nhận du lịch một cách tích cực. Cả cư dân dài hạn và ngắn hạn đều tin rằng lợi ích của du lịch lớn hơn chi phí du lịch. Không có sự khác biệt đáng chú ý nào được tìm thấy giữa các yếu tố xã hội học như giáo dục và tình trạng hôn nhân đối với nhận thức của người dân. Phản ứng gần như tích cực của cư dân có thể là do giai đoạn hiện tại của chu kỳ phát triển điểm đến tại North Cape. (Olga, 2005).

Theo Herbert & cs. (1982), ba tác động có liên quan lẫn nhau của du lịch: ảnh hưởng không gian của nó; những thay đổi về kinh tế, cơ sở hạ tầng và cảnh quan; và những thay đổi trong cách sống của người dân địa phương. Người dân nhấn mạnh mong muốn duy trì sự kiểm soát và tài chính của địa phương để tối đa hóa lợi ích cho cộng đồng. Nhìn chung, mặc dù có một số biểu hiện mong muốn cộng đồng không phát triển quá lớn, nhưng có rất ít hiểu biết về các cách thức cụ thể để kiểm soát tăng trưởng du lịch để đạt được mục tiêu này. Nghiên cứu đã chỉ ra mối quan hệ tích cực đáng kể giữa tác động văn hóa xã hội của du lịch và chất lượng cuộc sống của người dân cộng đồng. Tiết lộ về các vấn đề như mức sống xấu đi (đông đúc) bao gồm cả tỷ lệ tội phạm, tăng ô nhiễm, tăng sử dụng ma túy và tỷ lệ bệnh lây truyền qua đường tình dục (STDs). Thiệt hại đối với văn hóa địa phương (tức là làm tổn hại đến truyền thống văn hóa, thay đổi trong sản xuất nghệ thuật và thủ công truyền thống và sự pha loãng của văn hóa truyền thống) là những yếu tố quan trọng cần xem xét đối với tính bền vững của du lịch.

Nguyễn (2007), sự phát triển của du lịch giúp cho cuộc sống của người ở Mai Châu có nhiều thay đổi. Trước hết, hoạt động du lịch giúp khôi phục lại những ngành nghề thủ công truyền thống bị mai một, giải quyết vấn đề việc làm, tăng thêm thu nhập,... Khi hoạt động du lịch cũng góp phần giữ gìn và phát huy những giá trị văn hóa truyền thống của người Thái.

Trong bản hiện nay vẫn sống trong ngôi nhà sàn truyền thống rộng rãi, sạch sẽ, bậc cầu thang đi lên vẫn tôn trọng quy tắc số lẻ. Các giá trị văn hóa tinh thần như tục cưới hỏi, ma chay, văn nghệ, lối sống trong gia đình và xã hội của người Thái về cơ bản vẫn còn được gìn giữ. Tuy nhiên, những thay đổi này để đáp ứng nhu cầu cho du khách nhưng đã làm phá vỡ lối kiến trúc của nhà truyền thống. Bên cạnh đó, những cô gái Thái lại hiếm khi mặc trang phục truyền thống mà thay vào là trang phục của người Kinh.

Nguyễn (2015), du lịch góp phần làm giảm tỷ lệ nghèo trong các bản của người H'Mông và đem lại một nguồn thu khá lớn cho các hộ gia đình. Vai trò của người phụ nữ được đề cao hơn trước đây. Các hủ tục xưa kia đã bị dần phai mờ. Du lịch đã tác động mạnh mẽ đến phân công lao động trong xã hội người H'Mông, xuất hiện một số ảnh hưởng tiêu cực như tệ nạn trẻ em lang thang bỏ học và phụ nữ bán hàng rong bám đuôi du khách và phát sinh các tệ nạn xã hội như mại dâm, trộm cắp.

Nguyễn (2017), du lịch mang lại mang lại nguồn thu cho chính quyền địa phương từ thuế kinh doanh du lịch, tạo nhiều việc làm và thu nhập cho người dân địa phương. Từ đó, hạn chế việc di cư của người dân đến các trung tâm công nghiệp và đô thị ở các tỉnh/thành khác để tìm việc làm, góp phần thúc đẩy giữ gìn và phát huy các làng nghề truyền thống. Đồng thời, từ việc phát triển du lịch mà các phong cảnh đẹp được trân trọng và bảo vệ, rác thải được thu gom xử lý kịp thời. Tuy nhiên, sự phát triển du lịch luôn có hai mặt của nó. Bên cạnh những tích cực trên thì giá trị hàng hóa, dịch vụ tăng cao làm cho giá trị đồng tiền bị mất giá. Gia tăng tỉ lệ tội phạm, mại dâm, gây mất an ninh trật tự địa phương,... Đồng thời việc phát triển du lịch gây ra gia tăng rác thải, diện tích rừng bị phá hủy do xây dựng đường giao thông hoặc các cơ sở kinh doanh du lịch. Mặc dù như vậy nhưng người dân địa phương đánh giá cao mặt tích cực của du lịch hơn là những tác động tiêu cực.

3. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu được thực hiện thông qua cả bảng câu hỏi và phỏng vấn sâu được sử dụng để thu thập thông tin và dữ liệu. Các nhóm điều tra mẫu là các hộ gia đình địa phương đang sinh sống. Theo Nguyễn (2005), nếu không có yêu cầu đặc biệt nào thì cỡ mẫu (n=30) là đủ lớn cho nhiều mục đích và cỡ mẫu (n=100) áp dụng tốt nhất cho các nghiên cứu. Theo Stutely, cỡ mẫu tối thiểu trong một nghiên cứu

không nhỏ hơn 30 phần trăm (Saunders & cs., 2010). Theo Hair & cs. (2006); trích trong Nguyễn (2011) cho rằng để sử dụng phương pháp phân tích nhân tố khám phá thì tỉ lệ quan sát /biến đo lường phải là 5:1, nghĩa là một biến đo lường cần tối thiểu là 5 quan sát; Hoàng và Nguyễn (2005) cũng cho rằng cỡ mẫu ít nhất phải bằng 4 hay 5 lần số biến trong phân tích nhân tố. Trên cơ sở đề xuất của các nhà nghiên cứu và tình hình thực tế trên địa bàn, tác giả tiến hành phỏng vấn trực tiếp 120 người dân tại Làng hoa Sa Đéc. Bước tiếp theo là dụng kỹ thuật lấy mẫu phi xác suất theo kỹ thuật lấy mẫu thuận tiện (Convenient Sample) còn gọi là kỹ thuật lấy mẫu tình cờ bao gồm việc lựa chọn một cách tình cờ những phần tử dễ lấy nhất cho mẫu nghiên cứu. Phương pháp thu thập dữ liệu đều tra trả lời một tập các câu hỏi theo trình tự định trước.

Các bảng câu hỏi được khảo sát theo thang đo Likert mà nhà nghiên cứu đã thông qua và tuân thủ từ các nghiên cứu trước đây của các nguồn sau: (Brian, 1993), (Paul & Paul, 1999), (Enemuo & Oduntan, 2012) và (Long, 2012). Người được hỏi đã trả lời bảng câu hỏi theo năm thang đo Likert được chia: Rất không đồng ý = 1; Không đồng ý = 2; Không chắc = 3; Đồng ý = 4; Rất đồng ý = 5. Thông tin và dữ liệu thu được từ bảng câu hỏi được phân tích bởi SPSS (Gói thống kê cho Khoa học xã hội) phiên bản 23 để xác định các tác động tích cực và tiêu cực về văn hóa của phát triển du lịch đối với cộng đồng địa phương tại Làng hoa Sa Đéc bằng phương pháp thống kê mô tả.

Với các câu hỏi phỏng vấn sâu, phương pháp này phỏng vấn một số cá nhân liên quan chính đến vấn đề của nghiên cứu. Trong đó phỏng vấn những người

đại diện bao gồm phỏng vấn những người chịu trách nhiệm về phát triển du lịch và chính sách quy hoạch tại Làng hoa Sa Đéc gồm Ủy ban nhân dân Thành phố Sa Đéc, Hội quán quản lý du lịch địa phương và người dân địa phương. Thông qua phỏng vấn sâu và bảng câu hỏi, tác giả chỉ ra các tác động văn hóa của phát triển du lịch đối với cộng đồng địa phương tại Làng hoa Sa Đéc.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Khái quát đặc điểm đối tượng khảo sát

Đặc điểm nhân khẩu học của người trả lời bao gồm 7 biến được phân loại là giới tính, nhóm tuổi, trình độ học vấn, đối tượng, nghề nghiệp, năm sống, thu nhập. Theo kết quả thống kê của bảng câu hỏi được khảo sát, không có sự chênh lệch quá nhiều về giới tính, nam 58% và nữ 42%. Về độ tuổi, 48,3% có độ tuổi từ 30 - 41 tuổi và 24,2% từ 18 - 29 tuổi. Khoảng 34% số người được khảo sát cho biết họ có trình độ học vấn Trung học phổ thông, 19% có trình độ là Trung học cơ sở. Trong khi đại học chiếm 7% và sau đại học chỉ chiếm 3%. Qua kết quả khảo sát đa số người tham gia trả lời là người dân địa phương chiếm 74,2%. Về nghề nghiệp, 37,5% người nói rằng họ là nông dân hoặc người làm vườn, còn lại là kinh doanh buôn bán, công viên chức... Những người được hỏi đã sống từ 20-39 và 40-59 năm tại Làng hoa Sa Đéc lần lượt chiếm 44,2% và 20,8%. Về thu nhập hộ gia đình hàng tháng, đa số người được hỏi chiếm 43,3% có thu nhập từ 3.500.000 - 5.000.000 (VND) và 18,3% người trả lời có thu nhập trên 8.000.000 (VND).

4.2. Tác động tích cực của du lịch đến văn hóa cộng đồng

Bảng 1. Đánh giá của người dân về tác động tích cực văn hóa-xã hội của việc phát triển du lịch lên cộng đồng địa phương tại Làng hoa Sa Đéc

Kí hiệu biến	Biến đo lường	Giá trị trung bình	Độ lệch chuẩn
X1	Góp phần gìn giữ và phát huy thêm những giá trị mới cho nghề trồng hoa kiểng truyền thống	3,70	0,795
X2	Người dân tự hào và mong muốn làng nghề của mình vươn xa	3,47	0,744
X3	Lễ hội hoa được hình thành và ngày càng phát triển nhờ vào du lịch	3,57	0,816
X4	Du lịch tạo cơ hội giao lưu văn hóa trong và ngoài nước	3,59	0,804
X5	Chính quyền hỗ trợ cộng đồng xây dựng làng Văn hóa du lịch và bảo tồn các giá trị văn hóa	3,52	0,899
X6	Văn hóa ẩm thực Sa Đéc được bảo tồn và phát triển bởi du lịch	3,44	0,828
X7	Vai trò của người phụ nữ được nâng cao khi tham gia du lịch thay vì trước đây chỉ làm những công việc nội trợ	3,57	0,796
X8	Biểu diễn làm bánh dân gian, đờn ca tài tử Nam Bộ... được hồi sinh	3,58	0,805

Giá trị văn hóa truyền thống - làng hoa Sa Đéc được gìn giữ và phát huy

Làng hoa Sa Đéc (tỉnh Đồng Tháp) khởi nguyên là Làng hoa Tân Quy Đông, một làng nghề truyền thống hơn 100 năm tuổi được hình thành từ thế kỉ XX. Về sau lan rộng ra các vùng như rạch Sa Nhiên, phường An Hòa, xã Tân Khánh Đông, và phường 3 thuộc thành phố Sa Đéc. Đến nay, tổng diện tích trồng hoa là hơn 500 ha, với trên 2.300 hộ dân, khoảng 2.000 loài hoa kiểng khác nhau, trở thành một trong những vựa hoa kiểng lớn nhất vùng Đồng bằng sông Cửu Long và miền Nam. Đó là lí do vì sau người dân nơi đây luôn tự hào về làng nghề của họ. Theo Nguyễn Văn Hon, chủ tịch Ủy ban nhân dân thành phố Sa Đéc cho biết: “Người dân tự hào về làng nghề truyền thống của địa phương hơn 100 năm và đã trải qua nhiều thế hệ từ xưa đến nay.”. Bên cạnh đó, chị Nguyễn Anh Thy chủ khu vui chơi Happy Hùng Thủy cũng cho rằng: “Cuộc sống người dân ở đây chủ yếu dựa vào làng hoa mặc dù rất vất vả và nhiều thăng trầm nhưng chúng tôi vẫn rất tự hào về làng hoa này. Từ khi phát triển du lịch, cuộc sống người dân nơi đây được cải thiện rõ rệt. Bên cạnh đó là được nhiều bạn bè gần xa biết đến hơn”.

Ngày xưa Làng hoa Sa Đéc chỉ kinh doanh theo mô hình “Cha truyền con nối” và chưa được đầu tư đúng mức nên trải qua nhiều thăng trầm. Ngày nay, vườn hoa đã được đầu tư về cơ sở hạ tầng và đã biết vận dụng tiến bộ khoa học - kĩ thuật. Từ năm 2015 đoàn công tác thành phố Emmen, Hà Lan đã ký kết biên bản ghi nhớ về việc phát triển thành phố hoa Sa Đéc. Theo đó, thành phố Emmen sẽ hỗ trợ thành phố Sa Đéc thành lập trung tâm ứng dụng công nghệ cao vào sản xuất hoa kiểng, tập huấn nông dân trồng hoa, giúp liên kết các vùng trồng hoa tại Hà Lan với các doanh nghiệp kinh doanh, sản xuất hoa kiểng tại thành phố Sa Đéc. Ngoài ra, phía Hà Lan cũng sẽ hỗ trợ các giống hoa mới và tìm hướng liên kết tiêu thụ cho thị trường hoa kiểng đầy tiềm năng tại Đồng Tháp. Đây là cơ hội để hoa kiểng Sa Đéc vươn ra thế giới...

Bên cạnh đó, trên địa bàn thành phố Sa Đéc hiện có 2 di tích văn hoá lịch sử cấp Quốc gia là Nhà cổ Huỳnh Thủy Lê và Chùa Kiến An Cung, 10 di tích văn hoá lịch sử cấp tỉnh. Đây là điều kiện thuận lợi để thành phố đẩy mạnh phát triển du lịch gắn với các sản phẩm hàng hóa đặc thù của địa phương, góp phần phát huy tiềm năng thế mạnh của làng nghề sản xuất hoa kiểng, tạo động lực để Sa Đéc quyết tâm hơn nữa

trên hành trình xây dựng thành phố hoa của Đồng bằng sông Cửu Long.

Đa dạng được hoạt động sinh kế

Do du lịch phát triển, cuộc sống người dân cũng dần thay đổi theo hướng hiện đại để phục vụ du lịch. Đời sống vật chất của người dân được cải thiện rõ rệt, có cơ hội truy cập Internet, dịch vụ tiện nghi... Tuy nhiên, lối sống truyền thống vẫn được người dân duy trì khi làm du lịch. Thông qua việc họ xây dựng Homestay để du khách được nghỉ lại qua đêm, hòa vào nếp sống địa phương, trải nghiệm làm nông dân, học cách trồng hoa, sửa kiểng, bón phân, tưới nước...; hay cùng gia chủ đi chợ, nấu các món ngon dân dã như: bánh xèo, lẩu mắm, cá lóc nướng chui,... Theo anh Trần Anh Điền - Chủ tịch Công ty cổ phần Công nghệ và du lịch Thành phố Hoa (người đứng đầu Hội quán quản lí du dịch tại làng hoa) cho biết: “Dân địa phương ở đây ra đời các điểm du lịch homestay như; Maison en Bambou Phong - Le Vent (Ngôi Nhà Tre), Flower & Frog Homestay (Ngôi nhà Hoa Éch),... nơi du khách có thể tìm hiểu Làng hoa Sa Đéc sâu hơn và ở lại qua đêm trải nghiệm cuộc sống giản dị của người dân nơi đây. Cùng gia chủ chăm sóc hoa hay đi chợ nấu những món ăn dân dã ở địa phương”. Nơi đây du khách có thể tìm hiểu Làng hoa Sa Đéc sâu hơn, nghe các nghệ nhân giới thiệu về đặc điểm, xuất xứ, ý nghĩa và giá trị tinh thần lẫn kinh tế của từng loài hoa kiểng; và từ đó mà du khách có thể tìm hiểu các giá trị truyền thống của gia đình hoặc địa phương Làng hoa Sa Đéc.

Bảo tồn lễ hội hoa xuân Sa Đéc

Lễ hội hoa xuân Sa Đéc là hoạt động thường niên được tổ chức xuyên suốt từ năm 2013 cho đến nay, mỗi năm lễ hội này thu hút hàng trăm ngàn lượt khách tham quan trong và ngoài nước. Lễ hội được tổ chức với mục đích tôn vinh những người trồng hoa. Có các hoạt động chính như: Hội chợ triển lãm nhíp cầu xúc tiến thương mại khởi nghiệp và đầu tư; Trưng bày và triển lãm sinh vật cảnh; Liên hoan dân vũ thanh thiếu nhi; Hội thi “Duyên dáng áo bà ba”; hội thi Âm thực từ các loại hoa; Hội thi chơi gà nghệ thuật; trải nghiệm làm bánh dân gian; trưng bày và giới thiệu quy trình sản xuất bột gạo; hủ tiếu Sa Đéc...

Người dân nơi đây vẫn duy trì các món ăn truyền thống của địa phương và mang nó vào thực đơn của khách du lịch. Như Trần Hữu Tài nói rằng: “Các món ăn dân dã ở địa phương như; bánh xèo, cá lóc nướng trui, lẩu gà lá giang, chuột đồng,... được rất nhiều du

khách yêu thích”. Bên cạnh đó ngày nay các cô, các chị chế biến ra các món ăn, thức uống từ hoa để phục vụ nhu cầu của du khách. Đặc biệt là siro hoa hồng, không chỉ thế còn có trà hoa hồng, gỏi hoa hồng trộn với nõng sen và tôm.

Như vậy, lễ hội và ẩm thực truyền thống được duy trì và phát huy ở địa phương. Cũng nhờ đó mà các giá trị văn hóa ngày càng trở nên đặc sắc hơn.

4.3. Tác động tiêu cực của du lịch đến văn hóa cộng đồng địa phương

Qua Bảng 1, phát triển du lịch đã tạo ra cả tác động tích cực và tiêu cực đến các giá trị văn hóa địa phương. Những người được hỏi đồng ý rằng du lịch mang lại lợi ích cho các giá trị văn hóa như góp phần gìn giữ và phát huy thêm những giá trị mới cho nghề trồng hoa kiểng truyền thống, du lịch tạo cơ hội giao lưu văn hóa trong và ngoài nước, biểu diễn làm bánh dân gian, đờn ca tài tử Nam Bộ,... được hồi sinh, lễ hội hoa được hình thành và ngày càng phát triển nhờ vào du lịch, vai trò của người phụ nữ được nâng cao khi tham gia du lịch thay vì trước đây chỉ làm những công việc nội trợ. Từ sự phát triển đó, họ có thể được học hỏi giao lưu kinh nghiệm và tự tạo nên vị thế của bản thân trong gia đình cũng như xã hội. Góp phần tạo nên bình đẳng giới trong gia đình. Tiếp đến, chính quyền hỗ trợ cộng đồng xây dựng làng Văn hóa du lịch và bảo tồn các giá trị văn hóa, người dân tự hào và mong muốn làng nghề của mình vươn xa, Văn hóa ẩm thực Sa Đéc được bảo tồn và phát triển bởi du lịch, lần lượt là 3,70; 3,59; 3,58; 3,57; 3,57; 3,52; 3,47; 3,44. Đồng thời, giữa người dân và du khách

khác văn hóa nên giữa người dân và du khách có thể dẫn đến những mâu thuẫn và hiểu lầm, gây nên sự căng thẳng (3,88); bên cạnh tác động tích cực là du lịch có thể thu hút người trẻ ở lại phục vụ quê hương thì theo ông Trần Hữu Tài người dân địa phương chia sẻ - một số ít bạn trẻ có xu hướng chuyển gia đình ra ở trung tâm để kinh doanh hoặc chuyển vào các thành phố lớn làm việc ở do dễ tìm việc và kinh doanh hơn ở nông thôn (3,86); bên cạnh đó, những nghệ nhân của các làng nghề hiện nay còn rất ít, giới trẻ thì không còn mặn mà với nghề “cha truyền con nối” như trước (3,86); các kiểu nhà truyền thống ngày mất đi thay vào đó là những nhà nghỉ, khu homestay, khu vui chơi để phục vụ nhu cầu du khách (3,77); vai trò của phụ nữ truyền thống trong gia đình bị mất đi khi làm du lịch (3,76). Đa phần khi tham gia du lịch, người phụ nữ giành ít thời gian cho gia đình hơn. Thay vào đó, họ chủ yếu tham gia vào các hoạt động du lịch của địa phương. Phần còn lại của câu trả lời người dân địa phương cho thấy rằng họ không nhận thấy bất kì tác động tiêu cực nào.

Một số gia đình không còn nhiều thế hệ sống chung

Làng hoa Sa Đéc có khoảng 3000 hộ dân, đa số họ sống bằng nghề trồng hoa. Hầu hết các hộ gia đình là gia đình có cấu trúc mở rộng có hơn hai thế hệ đã sống cùng nhau. Ít ai hiểu rằng họ phải miệt mài bón phân, tưới nước, rồi sâu bệnh, mưa bão cũng làm họ phập phồng lo sợ hoa nở trễ hoặc sớm thì coi như phá sản ở đợt hoa này. Bên cạnh đó, một số hộ gia đình không tham gia vào du lịch hoặc du lịch chưa đáp ứng được nhu cầu việc làm nên bởi những lí do này

Bảng 2. Đánh giá của người dân về tác động tiêu cực văn hóa-xã hội của việc phát triển du lịch lên cộng đồng địa phương tại Làng hoa Sa Đéc

Kí hiệu biến	Biến đo lường	Giá trị trung bình	Độ lệch chuẩn
X1	Một ít bạn trẻ có xu hướng chuyển gia đình ra ở trung tâm để kinh doanh hoặc chuyển vào các thành phố lớn làm việc	3,86	0,690
X2	Khác văn hóa nên giữa người dân và du khách có thể dẫn đến những mâu thuẫn và hiểu lầm, gây nên sự căng thẳng	3,88	0,611
X3	Vai trò của phụ nữ truyền thống trong gia đình bị mất đi khi làm du lịch	3,76	0,674
X4	Những nghệ nhân của các làng nghề hiện nay còn rất ít, giới trẻ thì không còn mặn mà với nghề “cha truyền con nối” như trước	3,86	0,737
X5	Các kiểu nhà truyền thống ngày mất đi thay vào đó là những nhà nghỉ, khu homestay, khu vui chơi để phục vụ nhu cầu du khách	3,77	0,645
X6	Du nhập văn hóa ngoại lai có thể làm xói mòn hoặc làm mất đi truyền thống văn hóa địa phương	2,77	1,143

(Nguồn: Kết quả điều tra khảo sát bảng hỏi người dân tại Làng hoa Sa Đéc năm 2020, n=120)

mà giới trẻ có xu hướng đi nơi khác làm việc. Ông Trần Hữu Tài người dân làm vườn cũng tâm sự: “Thế hệ trẻ sau này ít ai theo đuổi nghề truyền thống nữa mà có xu hướng chuyển ra trung tâm hoặc thành phố lớn làm nhiều hơn, tuy nhiên cũng có một số thế hệ trẻ sau này cũng tận dụng kiến thức đã học quay về địa phương để tiếp tục sáng tạo ra nhiều sản phẩm từ làng nghề truyền thống như tạo ra nhiều giống cây mới, sản xuất trà hoa, chế biến ẩm thực từ hoa,...”. Đối với Võ Văn Út Sáu người dân làm vườn thì cho rằng: “Người phụ nữ ngày xưa chủ yếu làm nội trợ, chăm sóc gia đình hầu như chưa tạo ra kinh tế riêng. Nhưng khi làm du lịch rồi thì họ còn có thể đón khách, cùng tham gia các hoạt động kinh doanh buôn bán,...”.

Nhìn chung, một số gia đình đã bị phá vỡ cấu trúc truyền thống do họ chưa nhận thêm được lợi ích của phát triển du lịch.

Mất đi kiểu giàn hoa kiểng truyền thống

Võ Văn Út Sáu người dân làm vườn “Hiện nay, Ủy ban nhân dân thành phố Sa Đéc, Đồng Tháp cùng với Trung tâm Phát triển nông thôn - Saemaul Undong, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Thành phố Hồ Chí Minh xây dựng đề án Làng Văn hóa du lịch Sa Đéc từ đó mà hoạt động kinh doanh sản xuất hoa kiểng và hoạt động du lịch ngày càng mạnh mẽ”. Tuy nhiên, Võ Văn Út Sáu tâm sự rằng: “Giàn tre truyền thống của làng đang có nguy cơ lâm nguy bởi hiện nay có hơn 80% giàn kim loại, do giàn tre có thời gian sử dụng ngắn nên nhà vườn phải thường xuyên kiểm tra, gia cố những đoạn hư hỏng. Ngoài ra, trước những đợt bão, người trồng hoa cũng lo sợ giàn có thể sập bất cứ lúc nào”. Tuy sử dụng giàn kim loại phải bỏ ra chi phí rất cao và mất đi cấu trúc của giàn hoa truyền thống nhưng thời hạn sử dụng có thể lên đến 5 năm. Trong khi đó, nếu sử dụng giàn tre, trúc truyền thống thì chỉ được 1 đến 2 năm. Như vậy sẽ mất nhiều thời gian và chi phí hơn. Đó là lí do mà người dân địa phương chọn thay thế từ giàn tre sang giàn kim loại.

4.4. Một số giải pháp nâng cao vai trò của du lịch trong bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống tại địa phương

Truyền đạt những giá trị văn hóa của làng nghề đến thế hệ trẻ để tạo thêm nguồn động lực cho thế hệ trẻ quay về tiếp tục duy trì và phát huy nghề truyền thống. Chia sẻ kinh nghiệm của thế hệ đi trước về công cuộc lai tạo những giống cây mới cho thế hệ sau học hỏi.

Hỗ trợ những người trẻ khởi nghiệp sáng tạo ra những sản phẩm được tạo ra từ nguồn nguyên liệu của làng nghề. Tiếp tục duy trì và phát triển Làng khởi nghiệp Sa Đéc, khuyến khích mang các sản phẩm từ khởi nghiệp trưng bày tại các làng nghề để quảng bá đến khách du lịch.

Duy trì hoạt động và kêu gọi người dân tham gia vào tổ chức là Hội quán làng hoa như một nơi tập hợp những nông dân ưu tú, có nhiều đam mê và gắn bó với nghề. Tổ chức nhiều hoạt động để các nghệ nhân chia sẻ, đóng góp thêm nhiều ý tưởng, kinh nghiệm hay; nơi các hội viên cùng nhau tìm cách tháo gỡ những khó khăn để tạo bút phá, đưa làng nghề ngày càng phát triển và tăng thu nhập cho người dân. Giao lưu và trao đổi những ý kiến của người dân đến chính quyền địa phương nhằm hỗ trợ một cách thiết thực cho người dân trong việc bảo tồn và phát triển làng nghề.

Hiện nay, vấn đề khó khăn nhất của những hộ gia đình trồng hoa kiểng là nguồn vốn đầu tư cho trồng trọt, sản xuất và đầu tư cho du lịch. Cho nên nguồn vốn phải huy động từ Trung ương, tỉnh, địa phương, doanh nghiệp và của nhân dân. Để đầu tư cho phát triển du lịch trong tương lai, những người kinh doanh hoa kiểng cần hỗ trợ nguồn vốn để làm du lịch. Mỗi hộ gia đình làm du lịch điều cần thiết đầu tiên đó là vốn, để đầu tư mở rộng diện tích, trang thiết bị và cơ sở vật chất, nguồn nhân lực, kiến thức và kinh nghiệm trong du lịch.

5. Kết luận

Kết quả nghiên cứu cho thấy rằng du lịch đã giúp người dân địa phương thêm tự hào về làng nghề truyền thống, bảo tồn các lễ hội, ẩm thực, thúc đẩy giao lưu văn hóa trong cộng đồng địa phương, đa dạng sinh kế địa phương, chính quyền hỗ trợ cộng đồng xây dựng làng văn hóa du lịch và bảo tồn các giá trị văn hóa,... Tuy nhiên, người dân địa phương cũng cho rằng du lịch đã phá vỡ cấu trúc truyền thống, hay đổi cấu trúc của các gia đình địa phương, xảy ra các sự xung đột và căng thẳng giữa người dân địa phương với du khách. Để có sự phát triển đồng bộ trong du lịch của làng hoa cần có sự kết hợp nhịp nhàng của cộng đồng (tính khả thi, tài sản, lao động, dịch vụ), doanh nghiệp (đầu tư, tiêu thụ, tiếp thị, bồi dưỡng năng lực, kết nối với du khách), và nhà nước (quy hoạch sử dụng đất, cơ sở hạ tầng, tiếp thị, chính sách, điều phối, đào tạo). Vai trò của 3 bên cộng đồng, doanh nghiệp và chính quyền địa phương rất quan trọng trong việc nâng cao các tác động tích cực của du lịch tại Làng hoa Sa Đéc.

Tài liệu tham khảo

- Herbert, G., & Patricia, E. (1982). Socio-Cultural Impacts of Tourism: An Example from the Austrian Alps, *Geografiska Annaler. Human Geography*, 64(1), 1-16.
- Joseph, E. (2005). The Socio-cultural Impacts of Tourism Development in the Okavango Delta, Botswana. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 2(3), 163-185.
- Lê, A. T. (2009). Đánh giá tác động của hoạt động du lịch tới môi trường xã hội. *Tạp chí du lịch Việt Nam*, 12, 10-12.
- Lê, K. H. (1993). *Làng hoa Tân Qui Đông Sa Đéc*. Đồng Tháp: NXB Tổng hợp Đồng Tháp.
- Nguyễn, T. H. V. (2007). *Tác động của du lịch đến đời sống văn hóa xã hội của người Thái ở Mai Châu-Hòa Bình và các giải pháp phát triển* (Nghiên cứu trường hợp 4 bản: Bản Lác, Bản Pom Coọng, Bản Văn, Bản Nhót). Luận văn Thạc sỹ Du lịch học. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Hà Nội, Việt Nam.
- Nguyễn, T. T. M. (2015). *Nghiên cứu tác động của hoạt động du lịch đến đời sống văn hoá - xã hội của cộng đồng người Hmông ở Sa Pa, Lào Cai*. Luận văn Thạc sỹ Du lịch học. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Hà Nội, Việt Nam.
- Nguyễn, T. N. (2017). Những tác động của du lịch đối với kinh tế, xã hội và môi trường huyện Phú Quốc qua cảm nhận của người dân địa phương. *Tạp chí Khoa học Trường Đại học Cần Thơ*, 08, 148-16.
- Olga, G. (2005). Sociocultural Impacts of Tourism: A Case Study from Norway. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 3(1), 36-58.